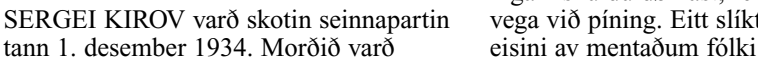

Lev Kamenjev, limur í Politbýronum og vinmaður Stalins. Skotin í august 1936

Framhald av síðu 9

TANN ARKIMEDISKI DEPILIN

SERGEI KIROV varð skotin seinnapartin tann 1. desember 1934. Morðið varð framt á triðju hædd í Smolnystovninum, tí tignarliga nýklassisistiska bygninginum, sum var høvuðsborg hjá tí sovjetska kommunistaflokkinum í Leningrad.

Drápsmaðurin, Leonid Nikolajev, sum fyrr hevði ligið framvið, var sloppin ótarnaður inn í tann væl varda bygningin. Av onkrari løgnari grund var livverjin hjá Kirov, Borisov, ikki á varðhaldi, tá Nikolajev skeyt tann gitna flokslimin niður aftanifrá. Ikki minni undarligt var tað, at Borisov, á veg at vitna í kanning-unum eftir morðið, varð skotin til deyðis aftanifrá av tveimum NKVD-monnum.

Hóast enn einki fullgott prógv er fyri, hvor ið legði morðið til rættis, tala allar óbeinleiðis ábendingar fyri, at atgerðin var politisk. Fyri ta sovjetsku framtíðina fekk hon sama týðning, sum t.d. ríkis-dagseldurin í Berlin í 1933 fekk fyri nazistanna politikk í Týsklandi.

Morðið á Kirov gav leiðsluni í Kreml ta undanførslu og próvgrund, hon higartil hevði manglað, til at fara yvir um "blóð-markið", t.e. fara undir at skjóta floks-limir, ið kundu bólkast sum "fólksins figgindar". Hendingin var samstundis stalinismunnar arkimediski depil, grundarlagið fyri tí demonologi, sum nú við teatralskum hugflogi varð bygd upp.

Figgindar vildu tí nýggja utopia, tess flokki og halga leiðara ann! Brotsmenn, sabotørar, svikjarar og mordarar vildu USSR til livs, drepa tess leiðslu, sorla verksmiðjur og jarnbreytir — og ganga landsins figgindum, fyrst og fremst Týsklandi og Japan, til handa. Tað stóra bølmennið, sjálvur Sauron í óndskaparins døkka Mordor, var Lev Trotskij.

PÍNING OG GÍSLATØKA

NÆSTA STIGIÐ í ætlanini var at hand-taka fólksins figgindar og revsa teir. Í hesum sambandi er neyðugt at siga eitt hesundur um rættarskipanina í USSR. Vanlig siðvenja er í dag í kriminellum rættar-málum at halda fast um eina ávísu manna-gongd, við verja og ákæra, vitnis- og próvførslu og óheftum dómsvaldi. Tann

skuldsetti er ósekur, til tað mótsetta er prógvað.

Í miðöldini, harafturímóti, varð tann skuldsetti ella ákærði mangan hildin at vera sekur, áðrenn dómsvigerðin fór fram. Í summum førum, eitt nú tá "gandakell-ingar" skuldu dømast, fekst prógvið til vega við pining. Eitt slíkt prógv varð, eisini av mentaðum fólki og heimspek-ingum tá, hildið at vera nóg gott. Tað var hetta slagið av miðaldarligari rættar-viðgerð, sum USSR nú vendi aftur til.

Vitnisburður var sostatt, í USSR, fingin til vega við ymskum søgum av trýsti, eitt nú vøku og kropsligum torturi. Men fyri at hesi hyggjuráð skuldu roynast ivaleys og skotttrygg, vóru tey tvinnað saman við øðrum søgum av trýsti.

Í hesum sambandi vórðu tvær lógir samtyktar í 1935, sum fingu stóran týðning. Onnur var ein løgskipan frá 7. apríl 1935, sum ásetti, at allar lógir, eisini deyðarevsing, vóru galdandi fyri fólki niður í 12 ára aldur. Hitt var ein løgskipan frá 9. juni 1935, sum staðfesti, at deyða-dómur var galdandi fyri fólki, ið flýddu uttanlands, og at — um talan var um herin — skuldi bera til at døma ættfólk til upp í 20 ára fongsul, um tey vistu av brots-gerðini, og 5 ára fongsul, um tey einki vistu, men t.d. høvdu búð saman við "brotsmanninum".

Gamlir bolsjevikkar vóru eitt harðført fólkaslag, og dómir vóru um menn, ið kundu tola eisini ógvisliga pining uttan at hokna. Men fáur megnaði at standa ímóti, um hótt varð við at handtaka, fongsla ella pína konu, børn og onnur ættfólk.

RÆTTARMÁL OG TERROR

TAÐ FYRSTA Moskvarættarmálið byrjaði tann 19. august 1936. Ákærdir vóru Kamenjev, Zinovjev, Evdokimov, Bakajev og nakrir aðrir flokslimir. Teir vóru handtiknir longu stutt eftir morðið á Kirov, men háltvannað ár var gingið, til málið var búgvíð, og teir ákærdu myktir. Pining varð sum heild meira brúkt móti lægri limum, og mæ vitandi sluppu Kamenjev og Zinovjev undan slíkum trýsti. Rættarmálið var alment. Teir ákærdu viðgingu seg sekar í øllum ákærum. Ákærin, Visjinskij, kravdi deyðarev-ing.

Stalin hevði lovað sínum gomlu vinmonnum Kamenjev og Zinovjev, at teir skuldu sleppa við lívinum, um teir játtaðu seg sekar. Lyftið varð ikki hildið. Eftir at

sakamálsviðgerðin var av, vórðu teir dømdu forðir niður í fongsulskjallaran og skotinir tann 25. august.

Siðvenja var, at slíkar revsingar eisini raktu húski og ættfólk, og eitt nú vóru bæði kona Kamenjev og teir báðir synir-nir skotinir. Zinovjev hevði nógv skyld-fólk. Triggjar systrar hansara vóru sendar í arbeiðslegur og triggir brøður skotinir. Onkarsonurin Stefan varð skotin í 1937.

Annað rættarmálið byrjaði seinast í januar 1937. Ákærdir vóru m.a. Pjatakov, Sokolnikov, Serebriakov og Radek. Í tí triðja og størsta rættarmálinum, sum varð ført í 1938, vóru teir navnframastu mill-um teir ákærdu Bukharin, Rykov, Krestinskij og Rakavskij.

Sum nevnt greinaði ræðustýrið seg út um alt tað russiska ríkið. Summi av hesum neyðar fólkkum komu fyri rættin. Onnur vórðu handtikin, fongslað og skotinuttan lóg og dóm. Tey, sum ikki vórðu skotin, vórðu førd til onkra av tí ørgrynni av arbeiðslegum, sum vóru bygdar til hetta endamál, og har tær størstu lógu í tí velduga GULAG okinum í Sibíria.

Í mong ár høvdu søgufrøðingar ikki atgongd til hagtøl, ið kundu skjálprógva, hvussu viðfendrar hesar útreinsingar vóru. Teir máttu tí ætla um ella byggja síni tøl á framrokningar.

Eftir at skjalasøvn í Russlandi eru latin upp, hava vísindamenn fingið neyvari hagtøl at byggja á. Hesi tøl tykjast at vísa, at metingar hjá eitt nú Robert Conquest hava verið ov avgjørdar, í summum førum nógv ov avgjørdar. Danski søgumaðurin Bent Jensen, professari við Syddansk Universitet, hevur granskað hesar spurn-ingar. Hansara yvirlit (sí hansara bók Gulag og glemsel, 2002) yvir tølina av ofrum er hetta:

- Borgarakriggið 1918-22 (uppíi eru fólki deyð av hungursneyðini 1921-22): 12-17 milliónir deyð.*
- Atsóknin móti kulakkum 1930-33: 0.5-0.6 milliónir deyð.*
- Offur fyri hungursneyðini 1932-33: 6-7 milliónir deyð.*
- GULAG-offur: av teimum o.u. 20 milliónunum, sum komu í arbeiðslegur ella serókir árinu 1930-53: 4-5 milliónir deyð.*
- Avrættað við skjóting: 1-1.5 milliónir.*

Tann rómverski gudurin Saturn vildi ráða einsamallur. Hann koyrði faðir sín frá og át síni børn, so at hann skuldi sleppa undan faðirsins lagnu

Heildartalið hjá Bent Jensen er sostatt: millum 23 og 30 milliónir deyð í tíðini 1918-53. Í samanburði við hesa nøgdina hava Robert Conquest og R. Medvedev (sum mettu eftir framrokningum) heildar-talið: 54 milliónir. Orðaskiftið um hesi tøl er ikki liðugt enn. Men sum heild tykjast tær nýggju, neyvaru útrokningarnar at hava »bøtt um« Stalins umdømi.

ATSÓKNIN MÓTI HERINUM

EIN SERLIG rættarsak varð førd ímóti leiðsluni í tí Reyða Herinum, bæði marskálkum, herovastum og heryvir-monnum. Tann høvuðsákærði í hesi sak var Mikhail Tukhatjevskij, sum um hetta mundið var marskálkur og fyrsti vara-verjumálaráðharri.

Tukhatjevskij var av fátækari aðalsætt, men var undir borgarakrignum farin yvir til bolsjevikkarar. Hann var tá heryvir-maður og vísti seg at vera hernaðarligt flogvit. Seinni fekk hann ein høvuðsleik-lut í arbeiðinum at nútímansgera tann Reyða Herin, menna hann tekniliga og skapa eina sovjetska herstrategi, sum var í samsvar við nútíðar krigsførslu.

Rættarsakin móti herinum var loynilig. Teir ákærdu vórðu tann 11. juni 1937 dømdir fyri landasvik og skotinir longu dagin eftir. Millum teir avrættaðu vóru, umframt Tukhatjevskij, m.a Jakir, Uburevítj og Eidemann, allir herovastar. Frá atsóknini móti herinum er eitt skjal, sum gevur okkum eina góða mynd av tí mentan, sum um hetta mundið valdaði í leiðsluni í USSR. Ein herovasti skrivaði, dagin fyri hann skuldi avrætast, eitt bræv til landsins myndugleikar, har hann helt uppá, at hann var ósekur. Upp í brævið hava nakrir limir í Politbýronum skoytt hesar viðmerkingar:

Lygn frá byrjan til enda! Skjótið hann! Í. Stalin
Samdur. Bartrog! Latið hann doyggja sum ein hundur. Beria
Hann er svakur. Vorosjilov
Svin! Kaganovítj

Sum nevnt rakti atsóknin móti Reyða Herinum ikki bara sjálva leiðsluna, men eisini eina ørgrynni av hægri og lægri yvirmonnum. Atsóknin vardi í fyra ár, og mett verður, at í tíðarskeiðinum 1937-41 vóru tilsamans 43.000 yvirmenn, bara á bataljóns- og kompaniførarastagi, antin skotinir, sendir í arbeiðslegur — hetta vóru teir flestu — ella frákoysdir. Útreinsingin í leiðsluni fevndi um:

3 av 5 marskálkur
13 av 15 herovastum
8 av 9 herflotaovastum (admiralum)
50 av 57 herleiðsludarum
154 av 186 fylkis(t.e. divisions-)leiðarum
11 varaverjumálaráðharrar
98 av teimum 108 limunum í tí Hægstu Hernaðarsovjettini

Atsóknin móti herinum var, í einum tíðar-skeiði tá Týsklandi brynjaði seg út við nógvvari ferð, ein dyggur baksláttur fyri ta sovjetsku verjuna. Eitt heilt ættarlið av vælútbúnum herleiðarum varð fyribeint, og ein heilur skúli av strategiskari vitan, taktiskari nýhugsan og dagførdum tekniligum kunngleika fór fyri skeyti. Atsóknin var ein høvuðsgrund til, at USSR var so illa tilbúgvíð, og bleiv so skjótt kollrent, tá týskurin fór undir Operatión Barbarossa tann 22. juni 1941.

TANN SNÚDIGI TELVARIN

SØGUFRØÐINGURIN Allan Bullock,

Lev Trotskij fáar dagar áðrenn hann varð myrdur

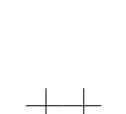
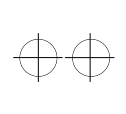
hátt eru sálarliga sjúkir (Bullock nevnr paranoia, megalomani og narcissismu), men sum samstundis kunnu røkja eitt starv, í summum lutum væl og virðiliga. Vit hava longu nevnt, at Stalin var gløgg-ur og snúin taktikari. Hesar gávur vóru honum ein fyrimunur í eini samráðingar-støðu.

Um vit bera hann saman við Lev Trotskij, tann fyrsta sovjetska uttanrikis-ráðharran, var Stalin heimakráka. Uttan-rikismál var ikki ein hagi, hann hevði rokt ella visti nógv um. Men eftir at hann hevði tikið valdið í USSR, og serliga eftir at Adolf Hitler hevði tikið tikiðmarnar í Týsklandi, og, sum líkt var til, neyvan fór at sleppa teimum aftur í bræði, noyddist Stalin at fara at hava eyguni eftir útheim-inum.

Sum vit minnast, var doktrinin, áðrenn Hitler fekk valdið, at javnaðarrørslan var høvuðsfiggindin, og nazisman bara ein stokkuttur viðfánigur. Í 1934 varð lagt á annan bógv. Leiðslan í USSR royndi nú at eggia til eina fylking millum øðrumegin fólkaræðini vestanfyri og hinumegin tað sosialistiska USSR. Men av tveimum orsökum spurdist lítið burtur úr hesum royndum. Í fyrsta lagi vistu lond sum Frakland og Ongland litlan áhuga fyri at samstarva við USSR. Í øðrum lagi vistu tey Týsklandi nógv eftirlæti, við teirri avleiðing, at Adolf Hitler ikki bara fekk høvi til at gera Týskland til eitt væl brynjað stórveldi, men eisini fekk lagt fyrst Eysturriki og síðani Kekkosllovakia inn undir Týskland.

Í 1939 hevði ein heilt nýggj stóða tikið seg upp. Týskland var nú tað sterkasta landið í Europa. Samstundis høvdu Stalins atgerðir móti tí Reyða Herinum havt ta avleiðing, at USSR eina tíð — kanska í nøkur ár — fór at vera illa stöðuført hernaðarliga. Ein fylking saman við Fraklandi og Onglandi, eitt nú til at verja Pólland, sum nú var hótt av Týsk-landi, var neyvan longur, í Stalins eygum, ein tølandi møguleiki. Ein annar mögu-leiki lokkaði: at gera hugmyndafrøðiligt halgibrot og friggja til Hitler. Men hvat, um Bretland og Frakland hugsaðu tað sama?

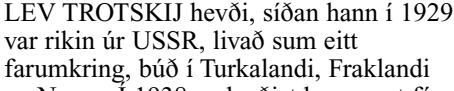
Bretland vísti nú, fyri fyrstu ferð, dirvi og fastleika og bant seg til, saman við Fraklandi, at koma Póllandi til hjálpar, um týskurin leyp á. Eingin ivi er, um at vestanveldini nú vildu hava eina bindandi avtalu við Týskland, kanska eina nýggja Ententu. Men í fyrsta lagi vóru teirra

varð undirskrivaður í Moskva tann 23. august 1939. Í eini loyniligari avtalu — sum seinni varð nakað broytt - var til-skilað, at londini kannaðu sær áhugaókir í Eystureuropa og Baltikum. USSR fekk við hesum sáttmála fastatøkur á Eystur-póllandi, teimum trimum Baltalondum (Estlandi, Lettlandi og Litava) og Bessarabia í Rumenia.

Stalin hevði, í eini løtu, tá USSR hernaðarliga var í eini veikari støðu, tikið aftur alt tað land, sum Russland hevði mist eftir fundin í Brest-Litovsk í 1918. Frá Adam Ulamfær hann, sum samráðing-armaður, hetta skoðsmál:

Stalin spældi síni kort snildisliga. Í tí stóra spelinum um heimsins lagnu er tað óhugsandi, at nakar annar hevði fingið høg próvtøl frá einum Talleyrand ella Bismarck. Kortini hevði hann neyvan sigrað í síni ætlan at stýra bardaganum burtur frá USSR, um hann ikki fekk hjálp, ótilvitað, frá Hitleri og Chamberlain.

TROTSKIJ MYRDUR

LEV TROTSKIJ hevði, síðan hann í 1929 var rikin úr USSR, livað sum eitt farumkring, búð í Turkalandi, Fraklandi og Noreg. Í 1938 eydnaðist honum at fáa innivist í Mexico. Hann búsettist í Coyoacán uttan fyri høvuðsstaðin.

Trotskij var øll hesi árinu ógvuliga virkin, sum rithøvundur, greinskrivari og politiskur eggjari. Hann helt fram at trúgva upp á ta permanentu kollveltingina og fórdi fram, at Stalin, við sínum harð-renda "skrivstovuvaldi" hevði sviðið hugsjónina. Í 1938 setti Trotskij á stovn tann Fjórða Internationala.

Tað ber illa til í dag at siggja Lev Trotskij sum hetju, ella sum ein Stalin-mótmann, umboðandi eina humanistiska ella fólkaræðisliga kós. Eftir at hann í 1917 var farin yvir til bolsjevikkarar, tók Trotskij heilhugaður undir við teirra kós. Meðan hann enn hevði vald, fór Trotskij fram við hørðum, og hann var eisini talsmaður fyri at brúka ræduatgerðir til at

verja kollveltingina. Kortini er, yvir lagnuni hjá hesum gávuríka og vilsta andsmenni, eitt veldi av tragiskum slag, sum fær ein at hugsa um tann harða — og hart revsaða — grikska kappan Agamem-non.

Trotskij var í 1940 tann einasti, um-framt Stalin, av tí gamla liðnum av bolsjevikkum, ið enn var á lívi ella frælsur. Men hann var, í tí stalinsku demonologiini, tann grimasti av "fólksins figgindum". Hann hevði onga politiska ávirkan, men kanska hevði tað ímynda-ligan týðning at fáa bast honum.

Húsini hjá Trotskij í Coyoacán vóru væl vard, og strangt eftirlit var við øllum, sum komu inn í bygningin. Ein amerikonsk kvinna, Sylvia Ageloff, sum var trotskist-ur, plagdi um hetta mundið at hjálpa Trotskij sum skrivari. Í 1938 lukkaðist tað einum sponskum kommunisti, Ramon Mercader, at koma at kenna Sylviu. Tann vakri og slokti — men heldur gátuføri - spaniølin fekk samband við ta einsamøllu og heldur misháttu gentuna, hon forelsk-aði seg í honum, og tey giftust. Soleiðis kom Ramon Mercader at kenna Trotskij og konu hansara Natalju Sedovu.

Tann 20. august 1940 kom Ramon at vitja Trotskij og hevði til hjáputur at biðja meistarar lesa eina grein, hann hevði skrivað. Uppi á sær hevði Mercader ein stóran kniv, ein revolvara og — í frakka-lummanum — eina isøks, sum hann (ið var fjallaklintrari) plagdi at brúka. Trotskij setti seg at lesa greinina, og Mercader, sum stóð aftan fyri hann, høgdi isøksina við allari makt niður í skallan á honum. Trotskij skar í eitt røp, ið vardi "leingi, óendaliga leingi" og var "ónskriligt, hálvavegna eitt skriggi, hálvavegna grátur". Hann doyði dagin eftir tann 21. august 1940, næstan 62 ára gamal.

Atgerðin var, óneyðugt at siga, lögð til rættis úr Kreml, av Beria og Stalin. Ramon Mercader helt seg fara at fáa milda revsing. Kanska roknaði hann við, sum Robert Conquest tekur til, at dómarin fór at halda seg hava roynt at givið Trotskij undirvising í fjallaklintran. Hann fekk 20 ára fongsul.

Sáttmálin millum Týskland og USSR varð undirskrivaður tann 23. august 1939. Á myndini von Ribbentrop, Stalin og Molotov.